

NORS TIDNING

No. 3

Utgiven av Nors Hembygdsförening

1950

Utsikt från Riisden.

Foto: Thorsten Dahlén, Edsvalla.

Hembygden

*Kärt är oss landet,
Gud gav oss äga,
Älska och värna
Vårt fädernearv.
Kärast dock bygden,
Som barn vi sågo,
Tegen vi brukat
Med plog och med harv.*

*Aldrig förblekna
Barndomens minnen.
Bygden, den gömmer,
Den är oss kär.
Främling kanhända
Ser ej dess skönhet,
Men vi den funnit—
Vår hembygd den är.*

C. M.

ANMÄLAN.

Äntligen kommer det tredje numret av Nors tidning. Det borde ju ha kommit förr efter vad som har utlovats. Men redaktionen måste också tänka på ekonomin. Den vill inte gärna ge ut något nytt nummer, förrän genom försäljning av föregående nummer medel influtit till täckandet av utgifterna för detsamma och väl det. Vi anse det vara en sund ekonomisk politik. Inom parentes sagt: blir det något över av försäljningen, så tillfaller det hembygdsföreningen. Och den behöver allt, som den kan få. Det är åtskilligt, som behöver göras på var hembygdsgränd, innan vi fått den såsom vi vill ha den.

Hittills har det inte blivit så mycken behållning av tidningsförsäljningen. Men det finns en del exemplar kvar av de forutvarande numren och vi kunna således räkna med en liten inkomst av dem. Har den

hembygdsintresserade läsaren inte förskaffat sig dessa nummer än, bör han göra det snart, ty det lider mot slutet av upplagorna.

På grund av att penningvärdet sjunkit sedan utgivandet av förra numret, så ha vi måst höja avgiften. Men vi hoppas att inte det jämförelsevis lilla beloppet skall avskräcka.

Så överlämna vi detta nummer av Nors tidning till den ärade läsaren och göra det i förhoppning om att den skall röna samma välvilliga mottagande som förut.

Nor Norsbron i nov. 1950.

För redaktionen

CARL MELLKVIST,

Venzel Fransson.

Från Äldsta Tider.

En studie i Nors sockens förhistoria i samband med en liten inventering av inom densamma upphittade lösa fornynd.

Man brukar indela vårt lands förhistoriska tid efter de material, som stodo till buds vid förfärdigandet av vapen, verktyg och husgeråd, m. m. i olika perioder:

Benåldern från äldsta tider till omkr. år 5000 f. Kr.
Äldre stenåldern från omkr. 5000 till omkr. 3000 f. Kr.
Yngre stenåldern från omkr. 3000 till omkr. 1500 f. Kr.
Äldre bronsåldern från omkr. 1500 till omkr. 1000 f. Kr.
Yngre bronsåldern från omkr. 1000 till omkr. 500 f. Kr.
Järnåldern från omkr. 500 f. Kr. till omkr. 1000 e. Kr.
Som vi se, är det väldiga tidsepoker, som det rör sig

om. I synnerhet jämfört med vår egen. Det är knappast 1000 år sedan kristendomen infördes i vårt land och knappt 500 år sedan vi i reformationen fingo en nationell kyrka.

Men det är inte så mycket vi veta om dessa årtusenden i våra förfäders liv. Det är först med kristendomens införande i vårt land, som man började uppteckna de märkliga händelser och öden i vårt folks liv, varav vår historia huvudsakligen består. Det gäller hela landet som ock den lilla del därav, som inneslutes inom en sockens gränser.

Dock äro vi icke alldeles utan kunskap om den förhistoriska tiden. Medvetet eller omedvetet lämnar människan över allt, där hon uppträder spår efter sig. Så har hon ock gjort i den förhistoriska tiden. De utgöres av fasta fornlämningar i gravar, vilka uppförts eller anlagts i avsikt att bestå genom tiderna. Det är boplatser, som inte voro ämnade att bevaras och även merendels helt försvunnit. Det kan ha skett genom förändringar i markförhållandena eller vid senare släkters odlingar. Eller ock ha de blivit så helt gömda under en senare, månghundraårig vegetation, att de äro svåra att upptäcka. Det är de lösa fornynden av sten, brons och järn, vilka jorden vid grävning eller annan bearbetning gång efter annan återger.

Vid sidan av de fasta fornlämningarna i gravar och i gravfält utgöra dessa lösa fornynd den enda källan till kunskapen om den förhistoriska tiden i våra bygder och äro för den skull av oskattbart värde för kannedomen av denna tid.

Fasta fornlämningar från stenåldern ha icke blivit funna i vår socken. Därmed är icke sagt, att sådana ej ha funnits eller t. o. m. kunna finnas, ehuru de ej ha blivit upptäckta än. Megalitgravkulten nådde kanske inte hit, men det fanns även under stenåldern andra sätt att jorda sina hädangångna anhöriga. — Se E. Nygren: "Värml. stenålder", sid. 47 — En gammal tradition förtäljer dock om en hällkista, som lär ha funnits å Lerumsskogen, och det är ju inte alldeles otroligt.

Vikingasvärd.
Se förteckningen.

Bronssvärd.
Se förteckningen.

8. 9. 7. 5. 6.

Se förteckningen.

Däremot ha en hel del lösa fornfynd blivit upphittade under årens lopp. Den senaste i år av lantbrukare K. J. Gustafsson å hans gård Stormyren 1:18 i Åstorp. Den kom i lagom tid för att komma med i förteckningen av de lösa fornfynden inom vår socken, som följer här nedan. Som framgår av den, är det redan en ganska vacer samling. Och vi få hoppas att det kommer flera.

Fynden äro av olika datum, se förteckningen. Men fränsett de olika tidsperioder de tillhöra, kunna de grupperas efter platserna där de ha upphittats, och vi få då fram större fyndorter. Främst bland dem är Edsvalla, som kan uppvisa 10 stycken stenyxor, alla upphittade inom Edsvalla samhälle. Deras ålder är angiven i förteckningen. Samtliga trindyxor äro av en utmärkt vacker för att inte säga ädel form.

Nästa större fyndort ha vi i Olsäter, Årbäck och Höglunda med centrum vid Årbäckskällan. Därifrån ha vi fem fynd, av vilka särskilt bör uppmärksammas den utsoekt vackra mångkantiga stridsyxan. Den tillhör Värmlands Museum, som räknar den till ett av de förnämsta stenåldersfynd det äger.

En tredje större fyndort ha vi i Valum och Törne. Förteckningen visar blott tre fynd. Men en stenyxa därifrån kom på ett okänt sätt bort vid vår hembygdsutställning vid Trossnäs år 1934, och en femte är i disp. E. Wessröms, Vålberg, ägo. Han utflyttade härifrån för några år sedan.

Så ha vi en del enstaka fynd av stenyxor, som kanske tappats under jakt och fisketurer.

Unik för hela Värmland hittills är den handkvarn, en urholkad sten, som lantbrukare Axel Jonsson, Stordalen, fann vid plöjning å sina ägor för ett tjugotal år sedan. Den överlämnades 1949 till hembygdsföreningen. Troligen hade man sådana även under bronsåldern, men den kan också mycket väl vara från stenåldern, ty redan då var sädesodling känd.

Vad säga oss nu dessa fyndorter. De tyda med stor sannolikhet på att människor ha bott och verkat här redan omkring 3000 år före vår tideräknings början, och att det har funnits stenåldersbyar i Edsvalla, Olsäter och Valum eller Törne.

Någon större bosättning få vi nog inte räkna med under stenåldern. Därtill voro betingelserna alltför begrän-

sade. Till större delen låg då Norslätten ännu under vatten. Men de begränsade områdena, som stodo till buds för bebyggelsen voro goda. Den grunda vik av Väneren, som den egentliga Norslätten jämte de låga markerna vid Höglunda, Lerum, Riis, Malma, Bårum, Åstorp och Vålberg då utgjorde, var tydligen mycket rik på fisk och sjöfågel. Och de ännu orörda lövskogängarna vilka sträckte sig ned mot uddar och näs i denna vik, voro rika på villebråd. Om ock sädesodling, som ovan nämnts, var känd, så levde dock stenåldersfolket huvudsakligen av jakt och fiske.

Vid bronsålderns inträde eller omkring år 1500 f. Kr. hade landskapet genom den fortskridande landhöjningen lämnat större betingelser för bebyggelse. Anmärkas bör också, att klimatet i vårt land var mycket bättre då än nu. Våra breddgrader hade ungefär samma medeltemperatur, som länderna norr om Medelhavet nu för tiden. Det betydde, att vegetationen var en helt annan. Även i våra bygder var eken och boken allmän liksom hasseln och många andra mera sydliga växter. Däremot voro barrskogarna ännu relativt okända. Kännedomen om bronzen gjorde ock sitt till att man kulturellt sett kan tala om en verklig blomstringstid, varom fornminnena från denna tid bära vittne. Det är från denna tid vi ha det vackra bronsåldersvärdet eller del därav, som synes å bilden. Det upphittades i ett av bronsålderskumlen vid Älvenäs år 1867 och blev genom antikvitetsintendentens G. Djurklous försorg överlämnat till statens historiska museum, där det alltjämt förvaras. Några ytterligare lösa fornfynd från denna tid äro icke kända. Men desto rikare framtråda de fasta fornfynden i gravar och gravfält. Det är från denna tid, som vi ha de enstaka stenkumlen i Gravbråtarna vid Älvenäs och å Kungsåsen vid Vålberg samt gravfälten å Skutbacken vid Älvenäs, Malma, Bäckängen, Börjestorp, Ormberget vid Trossnäs och Skane. — Se förteckning i Nors tidnings första nummer. — De fem sista ligga i en vid halvbage utefter den vik av Väneren, som ovan nämnts

14. Se förteckningen.

13.

hela Norslätten då utgjorde. Bronsåldersfolket lade de hädangångnas gravar invid eller i närheten av sjöar. När sedan genom landhöjningen vattnet som f. ex. i Vätern drog sig tillbaka, kommo de att ligga långt från vattendragen såsom vid Bäckängen, Börjestorp, Ormberget och Skane.

Ett annat mycket vackert bronsåldersgravfält, som av ovan angivna anledning ligger helt undagömt i storskogen, ha vi å Latberget norr om Berg å Trossnäs gård. Men det har troligen tillhört ett annat likaledes försvunnet sjöområde med sträckning från Berg norröver mot Sofiedal, Skåne och Bjällerud i Grava socken.

Alla gravarna och gravfälten från bronsåldern äro ganska väl bevarade utom Älvenäsfältet. Det har under tidernas lopp fått lämna sten bland annat till Nors kyrka och i senare tid till kajbyggnaden vid Älvenäs herrgård. — Se G. Djurklou: "Bidrag till westra Wernlands Antiquariska Topografi för år 1867".

Med järnåldern, som börjar omkring år 500 f. Kr. har Vätern ytterligare dragit sig tillbaka och landskapet har fått ett helt nytt utseende. I stället för att ha utgjort en vik av Vätern ha de låglänta delarna av socknen söder om Edsvalla fått en hel del småsjöar eller laguner, vilka Norsälven genom sina uppslammade strandvallar dämt upp. De områden, som genom landhöjningen blevo fri-lagda, skyndade traktens bebyggare att taga i besittning. Nya boplatser började uppstå och avgränsas inbördes. Det är från denna tid, som de gårdar, vilka vi återfinna i de gamla gårdsnamnen, härleda sig. Och i regel anlades vid varje gård en ättehaga, där de hädangångna jordades. Märkligt nog ha vi inga lösa fornfynd från järnålderns tidigare perioder. Järnsvärdet å bilden är från vikingatid eller från omkring år 750 e. Kr. Det upphittades år 1948 av bryggmäst. Gösta Jonsson, Olsäter, och förvaras bland hembygdsföreningens samlingar.

Men äro också under denna tid de lösa fynden få, så bli de fasta forn lämningarna desto flera. Nu upphöra stenkumlen och de jordblandade rösen och i stället uppfördes jordhögar över den döde. Eller också utmärktes begravningsplatserna genom olikformiga stensättningar, mest runda.

På grund av gårdarnas läge invid tidigare bronsåldersfält synas nämnda ättehagar ha anlagts i anslutning till dessa såsom vid Malma, Bäckängen och Skane. Många nya ha tillkommit såsom vid Höglunda, Trossnäs, Varpnäs, Björkås, Mon, Valum och Nors kyrka.

Gravfältena kommo så att ringformigt sluta sig omkring hela Norslätten. Det har tydligen varit en rik bebyggelse i Nor under järnålderstiden och denna har haft sin största utbredning runt omkring Norslätten samt grupperat sig i gårdar. Det var kyrkan som sedan kom att sammanföra dessa gårdar i socknen. Men därmed äro vi inne i historisk tid.

C. M.

Fornåldersfynd.

Funna inom Nors socken, uppdelade efter fyndorten

EDSVALLA FYNDEN:

Från äldre stenåldern eller tiden före 3000 f. Kr.

1. Lihultsyxa, upphittad av hr Ernst Karlsson, Edsvalla Bruk.

2. Lihultsyxa, upphittad å Edsvalla skolplan av folkskollärare R. Danielsson.
3. Lihultsyxa, upphittad vid Edsvalla, tillhör Edsvalla skola.

Från yngre stenåldern eller omkring 3000 f. Kr.

4. Trindyxa, upphittad å Edsvalla skolplan, tillhör folkskollärare R. Danielsson.
5. Trindyxa, upphittad vid Edsvalla, tillhör Edsvalla skola.
6. Trindyxa, upphittad å Höglunda 1:157 Edsvalla av fru Berta Andersson.
7. Trindyxa, upphittad vid Edsvalla av herr Johan Bengtsson, Edsvalla.
8. Trindyxa, upphittad 1949 å potatisåker väster om Brödlösa, Edsvalla, av fröken Mona Karlsson, överlämnad till hembygdsförening.
9. Trindyxa, upphittad å samma plats av samma person, tillhör ing. O. Bylock, Bårum.

Efter trindyxetid.

10. Tunnackig stenyxa, upphittad av herr C. Rodin, Edsvalla.

OLSÄTER—ÄRBÄCKSFYNDEN.

Efter trindyxetid.

11. Spets av stenyxa, upphittad å Ärbäck.
12. Stenyxa, upphittad å Ärbäck.
13. Mångkantig stridsyxa, från tiden omkr. 2500 f. Kr., upphittad 1871 av hr Fr. J. Lindblad å Olsäter, överlämnad till Värmlands museum.
14. Fragment av mångkantig stridsyxa, upphittad vid Ärbäckskällan av bryggmäst. Gösta Jonsson.
15. Brynsten, upphittad å Cavallinere, Olsäter, 1948 av hr Martin Andersson.

1.

2.

Se förteckningen.

3.

VALUMSFYNDEN.

Efter trindyxetid.

16. Skafthålsyx, upphittad å Valum.
17. Spets av stenyxa, upphittad 300 meter väster om mangårdsbyggnaden till Törne 1:2 av hem.-äg. Axel Olsson.

ENSTAKA FYND.

Från äldre stenåldern eller tiden före 3000 f. Kr.

18. Lihultsyxa, upphittad å skolhustomten i Bryngel-serud av folkskollärare Karl Nilsson, tillhör densamme.
19. Skafthålsyx, ofullbordad, upphittad å Hagen 5:2 år 1948 av montör Harald Lill.
20. Skafthålsyx, upphittad å Stormyren 1:18 år 1950 av hem.-äg. K. J. Gustafsson.
21. Handkvarn, stenplatta utan löparsten, upphittad i åkern till Stordalen omkring 1920 av hem.-äg. Axel Jonsson.

BRONSÅLDERSFYND.

Bronssvärd avbrutet från yngre bronsåldern, funnet i ett av bronsålderskumlen vid Älvenäs år 1867, överlämnat till statens historiska museum av intendenten G. Djurklou.

JÄRNÅLDERSFYND.

Järnsvärd från vikingatid, upphittat 1948 i en potatisgrop å älvstranden väster om Årbäck av byggmäst. G. Jonsson, renoverat av statens historiska museum.

C. M.

Varia.

Den vältalige:

Under min levnads framgångs svårigheter har det gått framåt, när det gått bakåt, och bakåt, när det gått framåt, utan att jag sett, att det varken gått framåt eller bakåt.

I debatten:

Det är en felaktig syn för mina ögon att besluta en sak, innan den blir beslutad.

När jag övertog förvaltningen av kassan, så var räkenskaperna ett enda koas.

Ordstäv:

Den ä lätt te locke, som har lätt te höppe.

Krypande kommer lyckan men springande olyckan.

Från det gamla Trossnäs:

Det hade kommit rättor i brödboden och de hade blivit ganska närgångna. Tjänstgörande dagunderofficeren beordrade en beväring att med en påk söka decimera deras alltför stora antal. Om en stund gick han dit för att se, hur det hade gått.

"Har du fått många?"

"Töst, töst fanjunkern, om jag får den ja nu vänter på och två te, så blir dä tre".

I sjukstugan. Fältdoktorn: "Korpralen, 93:an ska ha lavemang!"

Sjukvårdskorpralen — efter att länge ha letat i medicinförrådet — "Var står den flaska, doktorn?"

Trossnäs fält.

Av Major Carl Kaijser.

"Trossnäs fält" är ju ett namn och en plats som de flesta Norsbor känner till, det är Värmlands regementes gamla övningsplats i Nors socken, 2 mil från Karlstad. Däremot känner man kanske inte så väl till dess historia. Det kan vara av intresse att höra litet därom.

Genom 1634 års regeringsform skapades "Närkes-Värmlands regemente" om 9 kompanier (6 i Värmland och 3 i Närke). Under åren 1682—1691 blev detta regemente "indelt" med 10 kompanier (7 i Värmland och 3 i Närke). Detta regemente sammandrogs ofta till övningar än i Karlstad, än i Kristinehamn på s. k. "campementsplatser".

År 1812 blev det emellertid slut med det för de båda landskapen gemensamma "Närkes-Värmlands regemente", som då uppdelades i två: "Värmlands regemente" och "Närkes regemente". Det förra indelades i regementsstab och 8 kompanier (Liv—Grums—Alster—Älvdals—Jösse—Nordmarks—Näs och Gillbergs). Samtidigt fick regementet sin första fasta övningsplats och det blev "Varpnäs mo", i skogen strax öster om Varpnäs gård.

Här övades regementet sedan i 20 år (1812—1832). Ur nutida synpunkt blev det dock ej så många övningsdagar pr år, blott befälsmöte 12—24 dagar, beväringmöte 12—14 dagar och regementsmöte 10—12 dagar (under det sistnämnda var truppen inkvarterad litet varstans i gårdarna). Men tiden användes väl, revljen gick kl. 4 fm. och övningarna höllo (med en längre middagsrast) på till kl. 8 em.

Att man hela tiden låg i *fält* var ju en given sak.

1832 flyttade övningsplatsen till "Trossnäs fält", som till 1862 arrenderades av Trossnäs gård. Till en början förlades regementet under övningarna i östra delen av lägret, fortfarande alla i tält, men där tycktes ha varit för fuktigt, varför lägret 1850 flyttade till den *sydvästra* delen, där det sedan hela tiden varit förlagt. Först 1861 byggdes den första träbaracken, vilken under namn av "rekrytbaracken" fortfarande finns kvar och användes.

1835 flyttades även "Värmlands fältjägare corps" till Trossnäs och det var nu de båda för Norsborna så bekanta namnen "blålägret" och grönlägret" kom till. "De blå", det var Värmlands regemente — så kallade efter deras för armén vanliga blå, indelta uniformer — och "de gröna", det var Värmlands fältjägare — så kallade efter deras mörkgröna, mera snitsiga uniformer (efter italienskt mönster). Benämningarna blålägret och grönlägret lever som bekant ännu kvar hos ortsbefolkningen.

1862 *inköptes* Trossnäs fält och avsåndrades från Trossnäs gård och nu skapades litet mera fasta former för lägret. Värmlands regemente inredde sig i den sydvästra delen (blålägret) och Värmlands jägare i den nordvästra (grönlägret). Ett grunt dike skilde de båda lägren åt. I övrigt byggdes i de båda lägren, vart för sig, träbaracker, tältkullar, staket, vattentorn med vattenledning m. m. Även officers- och underofficersbaracker, med tillhörande mässar, uppfördes.

Med undantag för att utbildningstiden undan för undan ökats, allt efter tidsläge, militära fordringar på försvaret och vad staten ansett sig ha råd till, har sedan Trossnäs fält använts som övningsplats fram till vår tid. 1858 fingo de värnpliktiga 30 dagars utbildningstid, 1885 ökades den till 42 dagar, 1892 till 90 dagar. 1901 sattes indelningsverket på avskrivning och samtidigt ökades de värnpliktigas utbildningstid till 240 dagar, medan regementet indelades i regementsstab och 3 bataljoner om inalles 12 kompanier. Då blev det för trångt på Trossnäs fält och då byggdes kaserner i städerna, för Värmlands regemente i Karlstad.

I samband med den utökade utbildningstiden skedde också en omorganisation inom armén och den medförde att Värmlands fältjägare sammanslogs med Hallands bataljon till "Vaxholms Grenadjärregemente", varför jägarne år 1901 bryta upp från Trossnäs fält. Från 1902 förlades de alltså till Vaxholm och från 1913 förlades Värmlands regemente till sina nya kaserner i Karlstad. Sedan blev det relativt tyst på Trossnäs fält — endast tillfälligtvis kom det någon övningstrupp dit.

Så kom världskriget 1939 och därmed kom den gamla övningsplatsen till heders igen. Än den ena, än den andra formationen kom dit, mer eller mindre tillfälligt — och så kommer väl att ske så länge kriget varar. Hur det blir i framtiden vet väl ingen, men då en hel del arbete lagts ned på nya baracker, matsalar, garage m. m. — och f. ö. en del av de gamla finns kvar, är det väl troligt att övningsplatsen härnäst blir mer använd än vad den var 1913—1939.

Hur det nu må bli med detta, minna i alla fall två minnesstenar om gamla tider och vad svenske män i över 100 år uträttat inom Nors socken för fosterlandets försvar. På minnesstenen i "grönläget" står: "Värmlands fältjägare hade här på Trossnäs fält sin lägerplats åren 1836—1901. Hävdade troget och hängivet svensk krigsmannaanda i krig och fred. Utmärkte sig i krigen 1788—89, 1807, 1808—1809, 1813 och 1814. Införlivades år

Minnesstenen i "blåläget"

Foto: T. Dahlén

1902 med k. Vaxholms grenadjärregemente. F. d. fältjägare reste stenen 1918". Och på minnesstenen i "blåläget" står: "Kongl. Värmlands regementes mötesplats 1832—1913. Värmländingar reste stenen 1921".

C. K.

Ett midsommarminne från Trossnäs Fält.

Ur "en fogdeskrivares berättelser" av Gustaf Schröder. En tidsbild från 1800-talets förra hälvt.

Bagarens hustru eller fru, med vilken senare titel hon sällan, t. o. m. mycket sällan hedrades av kunderna, var ett medelålders fruntimmer med buttert lynne, åtminstone då hon sällskapade med oss, vilket för övrigt icke ofta hände, då hon nästan oavbrutet vistades i brödboden. Där kunde hon nog vara munter och språksam, vilket jag märkte mer än en gång, då jag var där och lämnade penningarna för min inackordering.

— I dag har jag ingen tid med dig, sade bagaren, då jag en dag tittade in i bagarstugan. Jag undrade för mig själv vad som kunde förorsaka denna brådska, ty över allt låg bröd uppstaplat i stora högar. Förklaringen därpå fick jag följande dag, då jag åt middag med frun.

— Vi tänker fira vår midsommarehelg på exercisfältet i år, sade hon. Ja, ja, icke så alldeles för nöjes skull, ty vi ska samtidigt försöka att sälja bröd. Är de flitiga därute de dagar, som återstår, kommer vi nog att göra goda affärer!

Jag tillkännagav min önskan att även få komma ut på landet under helgen, men tillade, att det vore för långt till hemmet, varför jag sannolikt finge stanna där jag var.

— Vill skrivaren köra för mig på det ena lasset, så kan skrivaren även få komma med, ty Malle och gesällen kan åka tillsammans på det andra.

Det ville jag naturligtvis gärna, om jag finge lov, varför jag tackade för den vänliga inbjudningen. Då jag på aftonen åter kom hem, ropade bagaren på mig och sade: — Jag hör, att du vill följa med till Trossnäs över helgen; det går bra för sig, och vi ska nog få roligt ska du se, men då måste du också hjälpa till med att packa ned bröd i våra kistor i morgon kväll, ty till dess ska vi arbeta i bageriet. Sedan sover vi, under det att du och Beata packar ned brödet, ty morgonen därpå måste vi resa redan klockan fyra.

Ja, bagaren kunde lita på att brödet skulle bli väl och ordentligt packat, menade jag, och roligt skulle vi få.

— Ja visst, svarade han, men laga, att du har slantar med dig, de kommer nog att behövas.

Vad slantarna skulle användas till hade jag icke klart för mig, men blev dock litet avkyld i fråga om resan, vilken jag för övrigt icke var säker på skulle kunna bli av.

Jag hade icke väl kommit hem på aftonen, förrän frun tog mig i anspråk. På gården stodo ett par ofantliga kistor, så stora, att de upptogo en hel arbetsvagn, något som jag på morgonen kom under fund med. För att fylla dem med bröd hade jag arbete ända till midnatt.

Frun packade och jag bar brödet till henne, och det så träget, att jag blott fick en liten stunds vila, då frun trakterade mig med te och berömde mig för min flit. Vid tolvtiden hade vi som sagt fullbordat vårt arbete, och redan ett par timmar därefter hörde jag buller av vagnar och hästramp; strax därefter kom gesällen för att purra mig.

Den natten blev det ej lång vila. Vår frukost tog ej heller lång tid, ty redan före den angivna tiden, klockan fyra, rullade vi åstad på våra åkdon över den tysta stadens knaggliga gator.

Först då vi passerat den långa bron och kommit utom staden, började jag taga vår utrustning och vårt ekipage i närmare skärskådande, och det var något som sannligen var värt att betrakta. Frun och jag åkte efter den första vagnen, vilken kördes av bagaren, invid vilkens sida gesällen hade sin plats.

På samma sätt voro frun och jag placerade sida vid sida på den ofantliga kistan, som nu var upplyftad på vagnen; något säte hade vi ej att sitta på, och mer än till hälften sutto vi ej heller, ty kistan var så hög, att vi, då vi hade våra fötter på vagnsgolvet, snart sagt hängde på kanten av den. Något stöd på sidorna hade vi för övrigt ej, och om vi ramlat av, hade vi sannolikt brutit av oss halsen, men något sådant var icke att befara, ty den häst vi hade gick endast i skritt eller som det heter fot för fot i likhet med den, som gick förut och visade oss vägen. Något besvär med att köra vår dragare hade jag ej, utan nöjde mig med att endast hålla i tömmarna. Sedan vi väl kommit ut på landsvägen, pratade vi till en början helt gläntigt med varandra och med våra två skjutsbönder, vilka gingo bredvid vagnarna eller efter dem, men i den mån solen steg högre och värmen tilltog, dog samtalet bort, och jag såg frun emellanåt nicka till, under det att bönderna blevo allt mer och mer efter.

Äntligen voro vi då framme vid Trossnäs exercisfält, men långt innan dess hade vi både hört och sett såväl de "blå" (soldaterna) som de "gröna" (jägarna); allt hade dock gått utan olyckshändelser, ty intet, varken trummor eller skott, hade förmått att skrämja eller påskynda våra hästar. Skjutsbönderna, som fortfarande färdats gående, voro framme samtidigt med oss.

Det förspordes ingen tvekan om var vi skulle stanna, man visste det från föregående år. Vid platsen rådde ett rörligt liv, ej olikt det på en marknad, då det här fanns mycket att både se och köpa. Så fort hästarna blivit frånsända, ställdes vagnarna bredvid varandra, och de tunga kistorna lyftes ned på marken samt öppnades. Frun framtog några lakan, som breddes ut på vagnsbottnarna, och där uppstaplades nu alla de sorters bröd, som vi medfört till avsalu. I detta arbete deltog jag jämte de andra, och genast allt var färdigt, var handeln i gång. Både fruns och bagarens anleten skeno av belåtenhet över den lyckliga kommersen, som blev ännu livligare, sedan exercisen slutat och soldaterna och jägarerna kommit in i lägret.

Jag blev bländad av vad jag såg: snygga, blänkande uniformer, kraftfulla karlar med ståtlig hållning, lätt gång och friska ansikten. Det var helt andra krigare än

dem jag förut hade sett: de utsultna, bleka, vacklande och trasiga lantvärnsmännen med släpande gång och viljelösa blickar. Jag kände mig helt glad och lycklig, vilka känslor än mer ökades, då jag kände igen och blev hälsad av flera soldater från min hemort.

Snart var jag omgiven av en hel klunga av bekanta och drogs bort från mitt värdfolk, bort till kanten av fältet, där jag hjälpte till med att resa en majstång; då detta var gjort, hade solen hunnit nära skogstopparna, och jag förstod nu, att det vore på tiden, att jag uppsökte mitt resällskap.

När jag funnit detta, fick jag bannor av både frun och bagaren för mitt långa uteblivande från middagen. — De hade haft god avsättning på sitt bröd och voro mycket glada däröver. Under bästa sinnesstämning åto vi våra smörgåsar och drucko öl, varpå bagaren sade, att vi kunde sluta med försäljningen för idag, då det ej fanns mera bröd kvar än som gott kunde säljas följande dags förmiddag. Nu tänkte han gå ut och se sig omkring. Frun hade ingenting att invända däremot, men förklarade, att hon och gesällen skulle fortsätta kommersen, då det ej gick att sluta så tidigt, ty först nu kom lantfolket strömmande. I själva verket visade sig strax därpå en skock ungdom som stannade vid vagnarna, där frun genast kom i ett livligt samspråk med dem, allt under det handeln fortgick med liv och lust.

— Kom! ropade bagaren, och vi gåvo oss in i folkvimlet; jag drog honom med till majstången, där vi båda funno bekanta och snart blevo skilda från varandra.

Under min bortovaro hade det skett en förändring i så måtto, att det ej endast var beväringen och lantfolket som bildade grupperna, ty nu hade även infunnit sig soldater, jägare samt en och annan officer. En gammal sergeant jämte hans unge son, volontär från min hemort, kände igen mig, och till dem slöt jag mig, då jag snart kom under fund med, att det var bra att hava slantar med sig på färden.

Bagarens antydning om att det nog skulle gå åt, bekräftades till fullo. Vi gingo från den ena folksamlingen, från den ena majstången till den andra; vi besökte en mängd försäljningsställen, och häruder försvunno penningarna hastigt, och tiden rann bort under glam och skämt.

Det var redan halvdager, när vi inne från skogen hörde hur folk hurrade och skrek, klappade händerna och larmade. Vi skyndade genast dit för att se vad som åstadkom allt detta oväsen.

Framkomna sågo vi en stor folkhop trängas omkring några smutsgrå och lappade tält, bland vilka här och där glimmade flera flammande eldar. Det var en brokig skara människor: soldater i olika uniformer, lantfolk, spelmän med positiv och markattor, "gubben i skåpet", mörka "skojare" (zigenare) med djärva anletsdrag, trasgranna kvinnor, ostyriga ungar, alla högljudda och larmande, under det väldiga moln av mygg omgävo eldarna och luften var mättad med brännvinsångor och rök.

Samlingen var just icke tilldragande, och jag ämnade avlägsna mig, då min uppmärksamhet fästes vid en röst, som var mig bekant, varför jag började arbeta mig fram genom den tätt packade skaran av skrålände och skratande människor.

Jag hade icke bedragit mig. Uppå en hög sten stod min vän bagaren och agerade, höll tal, gestikulerade och skrålade. Vad hans föredrag innehöll, har jag nu glömt,

men att hans åhörare fann det genomroligt, därom var inte tvivel, ty skrattsalvorna och hurraropen ville aldrig taga någon ände. Jag försökte komma nära talaren och förmå honom följa med mig till frun och våra kistor, men då sparkade han åt mig utan att avbryta sitt föredrag.

Under det jag kämpade mig fram till stenen, varpå bagaren stod, hade jag tappat bort mina följeslagare, sergeanten och volontären, varför jag beslöt att gå bort till frun för att be henne komma med och hämta bagaren, ty att denne fått mer traktering än han tålde, det märktes mer än väl.

Vid våra vagnar träffade jag frun, som nu, sedan full dager inbrutit och kunderna till största delen försvunnit, var villig att packa ned sitt bröd och själv taga sig någon vila, vilket hon mycket väl kunde behöva efter ett dygns vaka, resa och bråk. Vid tanken härpå, var jag tveksam, om jag skulle omnämna var bagaren befann sig och vad han förhållande, men då hon frågade mig, var han var, och var vi skilts åt, måste jag berätta henne hur saken förhöll sig.

Hon tog ej så särdeles illa vid sig, utan bad mig endast hjälpa till med att lägga ned det bröd, som ännu var osält, så skulle vi sedan följas åt för att hämta Malle, "den token" som hon leende tillade. Då brödet var nedpackat, märkte jag, att handeln varit god, ty endast ena kistans halva utrymme behövde tagas i anspråk.

— Gud vare lov! sade frun. Innan middagen är det slut, och då får vi giva oss på hemvägen!

Vi gingo tillsammans bortåt skogsbrynet, där "Malle" roade både sig själv och publiken. Under den timme, som vi tillbragt vid våra vagnar, hade likväl hela fältet med omgivningar alldeles förändrat utseende; nu syntes där blott enstaka flockar, jämte en och annan vacklande ensling, som syntes hava den största möda att hålla sig på benen, men där saknades ej heller de, som redan fallit i sömn och nu låg i solskenet och snarkade i godan ro, sedan det förut rådande sorlet tystnat.

Platsen för bagarens föredrag var nästan öde. Zigenarna funnos fortfarande kvar, men även en del av dem hade krupit in i sina tält, under det andra lågo vid eldarna eller här och var i skogen. Då vi kommo fram till tälten, möttes vi genast av en vedervärdigt ful och tämligen drucken zigenarkäring, som nödvändigt ville spå oss och var så envis, att frun med några slantar måste friköpa oss från den besvärliga gumman. Av bagaren sågo vi ej ett spår. Var vi skulle söka honom, visste vi icke. Vi vandrade en lång stund omkring på det vidsträckta fältet, utan att dock finna den saknade, tills vi återigen voro vid våra vagnar. Båda voro vi oroliga och missmodiga, helst som även gesällen hade försvunnit. I vårt bekymmer beslöto vi att sätta oss och försöka att sova. Frun satte sig på ena vagnen med sin kappa svept omkring sig. Jag gick ned till den närbelägna älven för att taga mig ett bad; sedan detta var gjort, kröp jag in under den vagn, på vilken frun hade sin plats, och lade mig där. Somnade gjorde jag strax, men vaknade hastigt efter en kort stund vid en larmande musik; det var revellen som gick, och den hade förmågan att i ett nu väcka hela befolkningen till liv, om ej just till glädje så åtminstone sorl och verksamhet. Det myllrade bland tälten, skarorna ordnade sig, och så ljud i den soliga mor-

ginstunden en härlig och andaktsfull koralmusik, det var "korum", soldaternas morgonbön.

Kort därefter tågade krigarna i djupa led ut på fältet, där de spridde sig i större och mindre flockar, från vilka kommandoorden ljödo starka och friska vida omkring.

Vid första ljud var jag på benen, men kände mig helt olustig. Gårdagens samvaro med mina bekanta från hemorten visade sig i den tidiga morgonstunden föga behaglig, varför jag åter tog mig ett bad. Då jag återkom, var frun i verksamhet med att ordna sina bullar. Oron för hennes man, som ännu icke återkommit, och förgelsen över att varken skjutsbönderna eller gesällen läto höra av sig, stämde henne vänlig gent emot mig, hennes ende trogne riddare. Också tog hon mitt biträde i anspråk för ordnandet av försäljningsborden, d. v. s. vagnsbottarna. Sedan vi tittat i matsäcksskrinet och tagit oss en bit, avfärdades jag med order, att uppsöka icke allenast bagaren utan även de övriga av sällskapet, men efter ett par timmars sökande återkom jag med rapport, att ingen av de förlorade hade kunnat anträffas.

Skjutsbönderna hade dock under min frånvaro infunnit sig, och nu sändes de ut för att söka.

Frun var allvarsamt orolig och bad även mig försöka ännu en gång. Jag var trött på att traska omkring i den tilltagande hettan och dammet, varför jag tog min kosa till älven, där jag slog mig ned emellan skuggande buskar, under det jag funderade över åt vilket håll jag borde begiva mig för att finna min värd.

Mina funderingar slutade med, att jag helt ofrivilligt somnade, men vaknade vid att väl ett hundratal människor väsnades och plaskade i älven, under det andra stodo nakna eller halvklädda på stranden och sågo på dem. Jag blev helt förvirrad, men hämtade mig snart och fann av solens läge, att dagen var långt framskriden och skyndade mig därför att återvända till vagnarna.

Där träffade jag skjutsbönderna och frun, men varken bagaren eller gesällen syntes till. Frun tillsade nu skjutsbönderna att, sedan nu allt bröd var sålt, flytta upp kistorna på vagnarna och göra allt i ordning för hemfärd; sedan detta var verkställt, skulle vi alla begiva oss av på ännu en upptäcktsresa. Det gick lätt att få den första kistan upp på vagnen, men den andra var det omöjligt; den var så tung, att karlarna ej orkade lyfta den. Frun blev häftig och sade, att den var tom liksom den första, och för att förvissa sig därom samt visa bönderna, att så var förhållandet, slog hon häftigt upp det på selarna till hälften vilande locket, men blev plötsligt stående stirrande ned i den stora kistan. Därpå brast hon ut i ett gapskratt; jag skyndade mig fram och fann såväl bagaren som gesällen sovande i god ro i varandras armar. Skjutsbönderna kommo även till för att se vad som åstadkom vår munterhet, och icke heller de sparade på att högljutt uttrycka sin glädje över att de förlorade återfunnits.

Att de icke vaknade vid vårt skratt och prat förvånade mig, och då jag uttryckte min förundran häröver, sade den ene skjutsbonden, att de nog båda firat mid-sommaren med besked. Detsamma var även fruns tanke om saken, varför hon började skaka bagaren rätt grundligt. Jag fruktade denne skulle taga humör, men min fruktan var överflödig. Han slog upp sina ögon, såg sig omkring och frågade helt godmodigt: — Hur har ni fått mig i kistan? Hade frun ämnat giva honom en moral-kaka, så glömde hon totalt bort saken, ty hon deltog i

vårt muntra skratt och bad honom endast laga sig upp, ty nu skulle vi resa hem.

Gesällen hade under tiden vaknat; han såg ömkansvärd ut, tog sig om huvudet och visste synbarligen en stund icke var han var, men reste sig slutligen under tystnad och spatserade rakt ned till älven. Han hade tydligen fått samma infall som jag föregående kväll.

Sedan frun och bagaren ytterligare samspråkade med varandra en stund och han visat eller kanske tvingats att visa henne sin plånbok, blevo de mycket belåtna, ty bagaren hade icke slarvat bort en enda skilling. Genom sin talang som skådespelare och deklamator hade han förtjänt icke allenast den tryckande florshuva, han hade, då han tog sin sovplats i kistan, utan även sina åhörare tacksamhet. Nu var emellertid den bekomna florshuvan borta, bagaren återfunnen och allt gott och väl.

Frun beordrade skjutsbönderna att spänna hästarna för våra vagnar, men bagaren protesterade energiskt. Skulle han, mästaren som rest hit och gjort goda affärer, behöva resa från fältet på fastande mage, hungrig som varg? Nej aldrig i livet! Frun gav honom rätt häri och sade, att vi gärna kunde gå bort och bestå oss litet varm mat, så snart gesällen kom åter. Efter vårt lilla kalas begåvo vi oss äntligen av på hemvägen, alla glada och belåtna med vår färd.

GAMLA GÅTOR.

Död på mitten men levande i båda ändar?

När vattensån (vattenkaret) bäres.

När går bonden och letar efter det han ej vill ha?

Hål på gärdsgården.

Rot upp och toppen ned?

Istappen.

Vart flyga alla fåglar?

Dit näbben pekar.

Om dagen en stege om natten en orm?

Kängsnörena.

Inne om vintern, ute om våren?

Humle.

Det står en gubbe i en vrå gjord av många lappar.

Mången herre, mången fru den gubben gärna klappar.

Kakelugnen.

V. F.

Vid inackordering

vänd Eder med förtroende till

Vålbergs Pensionat

Telefon 422 80

Sätter Ni värde på PRIMA

KÖTTVAROR

gör då Edra inköp i

Bröderna Anderssons

CHARKUTERIAFFÄR

Vålberg

Telefon 420 12

De perfekta

Skrivutensilierna

köper Ni bäst och billigast i

Vålbergs Bok- & Pappershandel

Vålberg

Telefon 420 89

LUXOR, CENTRUM och NORAN

RADIO

säljes även på förmånliga avbetalningsvillkor.

Vår kundtjänst är allmänt erkänd.

Dahléns Radioaffär, Edsvalla

Telefon 440 14

Vår Radioservice tel. 440 32

Är Ni nöjd

med vår permanent och vår
damfrisering tala då om det
för Edra väninnor

Forsmans Damfrisering

VÄLBERG

Telefon 420 88

Folkes

Konditori & Bageri

VÄLBERG — Tel. 421 65

Förstklassiga konditorivaror

Sörmons Grusbolag

tillhandahåller alla sorters

GRUS

SAND

SINGEL

MAKADAM

Telefon 420 02

Järnvaror

Hushållssaker

Trädgårdsredskap

Vålbergs Järnhandel

Telefon 421 48

Ett gott råd

för hela familjen — handla hos oss,
då blir Ni säkert nöjda.
NYHETER inkomma dagligen.

NYA MANUFAKTURAFFÄREN

VÄLBERG

Telefon 420 78

SKALL NI BYGGA ?

Gör oss ett besök!
Allt i byggnadsbranschen.

Vålbergs

Byggnadsmateriel

VÄLBERG Telefon 420 97 o. 422 59.

Nilsson & Holmstrand

PLÅTSLAGERI — VÄLBERG

BYGGNADSPÅTSLAGERI

VENTILATIONS-

ANLÄGGNINGAR

Alla slags

SVEISADE PLÅTARBETEN

GAS- och ELEKTR. SVETSNING

Infordra offert.

Telefon 420 42 — Postgiro 27 68 88

Skall Ni bygga så överlämna

Grundarbetet

åt oss.

BLOCKSTEN

MELLANVÄGGSPÅTATOR

BRUNNSRINGAR m. m.

Norsbrons Cementgjuteri

Telefon 420 76

Vid bosättningen!

Alla bosättningsbekymmer lösas!

Gör Dina inköp i

Vålbergs Bosättningsaffär

Telefon 420 55

Genom att gynna hembygdens företagare bidrager Ni även till hembygdens snabba framåtskridande.

När det gäller
DAMERNAS - HERRARNAS och
BARNENS EKIPERING samt
MANUFAKTUR och SYBEHÖR
finnes god sortering hos

Folke Johansson, Vålberg

Telefon 420 16

Allt fler handlar i

Konsum

Karlstad m. o.

Butiker i

Vålberg—Älvenäs—Gökhöjden

Vill Ni ha ett **gott svagdricka**
och goda **läskedrycker**

av högsta kvalité beställ då hos oss.
Våra drycker äro allmänt erkända
som de bästa som kunna uppbringas.

Årbäckskällans Bryggeri

Trossnäs. Tel. Karlstad 440 75

Warpnäs Lantbruksskola.

Nya kurser börjar varje höst
den 1 november

Tvåårig kurs och ettårig kurs för utbildande av jordbruksbefäl och praktiska jordbrukare.

Ettårig ladugårdsförmanskurs.

Prospekt på begäran.

Telefon 420 05.

Sjukvårds-, Baby- och Toilettartiklar

samt alla andra färghandelsvaror
köper Ni fördelaktigast i specialaffären

Vålberg Färghandel A.-B.

Färger - Tapeter - Parfymeri - Sjukvård

Telefon 421 90

Goda inköp gör Ni hos

Firma Folke Reinedahl Vålberg

Telefon 422 22

SPECERI - DIVERSE - CHARKUTERI -

MJÖLK - BOSÄTTNINGARTIKLAR

Köp Edra skor

hos

IVAR OLSSONS SKOAFFÄR

Vålberg

Stor sortering — Höga kvalitéer

Telefon 420 54

STAAFS BEGRAVNINGSBYRÅ

ÄLVENÄS—VÅLBERG—TEL. 42261 42095
OMBESÖRJER ALLT VID DÖDSFALL
— även å sjukhus —

Transporter med proper vagn

Balsamering. Kistor och Svepningar på lager.
Förmedling av Blommor — Vi garanterar en omsorgsfull och värdig betjäning och skola göra allt för våra kunder.

Humana priser

Anlita STAAFS BEGRAVNINGSBYRÅ

Kommunalkontoret Vålberg

öppet för allmänheten varje helgfri
måndag—fredag kl. 13—15
Kristidsärenden varje helgfri måndag
kl. 14—15
Tel. 421 70

Kommunalingenjören tel. 423 30

Folkets Hus - Vålberg

Brödbutiken

Förstklassiga varor:

Tårtor—Bakelser—Wienerbröd—Småbröd

Beställningar Tel. 423 32

Konditori - Servering

Söndagar kl. 13.00—22.00

Vardagar kl. 9.00—22.00

Karl H. Karlssons Cykelverkstad

REPARATIONER - LACKE-
RINGAR - RENOVERINGAR
Allt iCykeldelar - Sportartiklar

VÅLBERG

Telefon 420 79

Alltid till Eder tjänst

SPECERIER och KONSERVER
PRIMA CHARKUTERIVAROR
KEM. TEKN. ARTIKLAR
TRICOTAGE m. m.

Trossnäs Handel

Sven Andén.

Telefon 440 66

Vill Ni ha färska

Kött-, Fläsk- o Charkuterivaror

av högsta kvalitet gå till

ERNST VIK, Vålberg

CHARKUTERIAFFÄR
Telefon 420 63

Trossnäs Grusgrop

Gjutgrus-Gårdsgrus- Singel-Fyllnadsmaterial

Kontoret Tel. Karlstad 460 28

Grusgropen Tel. Karlstad 441 64

VILL NI

erhålla högsta ränta på insatta medel?

Svarar Ni ja på denna fråga
rådgör då med

KARLSTADS SPARBANK

hembygdens bank